

RAAP-NOTITIE 2043

**Plangebied Folsgeare
(vervolg/uitbreiding)**

Gemeente Wymbritseradiel

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: BügelHajema Adviseurs B.V.

Titel: Plangebied Folsgeare (vervolg/uitbreiding), gemeente Wymbritseradiel; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: herziene eindversie

Datum: april 2007

Auteur: drs. B.I. van Hoof

Projectcode: WYFG2

Bestandsnaam: N02043-WYFG2.doc

Projectleider: drs. J.E.A. Jans

Projectmedewerker: drs. B.I. van Hoof & T.M. Perger

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 20746

Autorisatie: drs. T.J. ten Anscher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2007

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: BügelHajema Adviseurs B.V.
- *aanleiding onderzoek*: planontwikkeling ten behoeve van nieuwbouw. In juni 2006 is in de zuidoostelijke hoek van het plangebied een dekzandkop aangetroffen met aanwijzingen voor mogelijke bewoning (Jans, 2006). Hier is vervolgonderzoek noodzakelijk. Daarnaast is het plangebied naar het zuiden toe uitgebreid. Hiervoor is een inventariserend onderzoek vereist (figuur 1).
- *datum uitvoering veldwerk*: 25 januari 2006

Locatiegegevens

- *plangebied*: het plangebied ligt aan de zuidoostkant van Folsgeare, ten zuiden van het sportveld en ten oosten van de Easthimmerwei.
- *plaats*: Folsgeare
- *gemeente*: Wymbritseradiel
- *provincie*: Fryslân
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 10G
- *plangebied in gebruik als*: akkerland
- *oppervlakte plan-/onderzoeksgebied*: het deel van het plangebied waar een aanvullend booronderzoek moet plaatsvinden, is circa 5 ha groot. De uitbreiding van het plangebied heeft een omvang van circa 5,8 ha.
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 169.700/560.950

Onderzoeksvragen

Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen? Bevindt de aangetroffen dekzandkop zich ook in de zuidelijke uitbreiding van het plangebied? Bevinden zich op de dekzandkop aanwijzingen voor (grotere) archeologische Steentijdnederzettingen?

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) en die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologisch advies van de provincie Fryslân*: de Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE; <http://www.fryslan.nl/binfo/chk/inhoud/startchk.htm>) adviseert voor de periode Steentijd-Bronstijd een karterend onderzoek 3 (bij ingrepen van meer dan 5000 m² minimaal 3 boringen per hectare, met een minimum van 3 boringen per plan. Indien er een podzol aanwezig is, verdichten naar 6 boringen per hectare). Voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen is een karterend onderzoek 1 nodig (bij ingrepen van meer dan 500 m² minimaal 6 boringen per hectare, met een minimum van 6 boringen per plan).
- *ARCHIS-waarnemingen en -vondstmeldingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem)*:
 - in plangebied: geen
 - in de directe nabijheid (< 300 m): een terrein van zeer hoge archeologische waarde (monument 10089, CMA-code 10G-020). Het betreft een laat-middeleeuwse terp met kerk en kerkhof in het dorpje Folsgeare.
- *bekende archeologische gegevens uit andere bronnen*: in het zuidoosten van het plangebied is bij eerder archeologisch onderzoek een dekzandrug aangetroffen met daarop aanwijzingen voor mogelijke bewoning in de Steentijd (Jans, 2006). In boring 10 werd een stuk houtskool in de top van het dekzand aangetroffen. Tevens werd in deze boring een intacte podzol in het dekzand waargenomen.

Historische gegevens

Historische kaarten: op de kaart uit 1687/1688 (Schotanus à Sterringa, 1718) wordt in het zuidoostelijke deel van het plangebied een boerderij aangegeven. Deze boerderij komt ook voor op de kaart uit 1851 (Eekhoff, 1859) en op de kaart van 1855/1856 (Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992). Op de kaart uit 1928 (ROBAS Producties, 1990) is geen bebouwing meer afgebeeld in het plangebied.

Bodemkundige en/of geologische gegevens

- *bodem volgens bodemkaart*: knippige poldervaaggronden (kalkarm) met klei en met zavel of klei op een tussenlaag van niet-kalkrijke zware klei (Stiboka, 1974: code gMn83C).
- *geomorfologie volgens geomorfologische kaart*: getij-oeverwal (Stiboka, 1982: code 3K34).

3 Veldonderzoek

Booronderzoek: methode

- *positie boringen*: in de uitbreiding van het plangebied zijn de boringen geplaatst in een driehoeksgrid van 40 x 50 m. Waar in de boringen dekzand is aangetroffen, is het boorgrid verdicht tot 20 x 25 m.
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor (3 cm diameter)
- *totaal aantal boringen*: 18 (boringen 15 t/m 32; de boringen 1 t/m 14 zijn gebruikt in het voorgaande onderzoek).
- *minimaal geboorde diepte*: 3,3 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 3,7 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopenvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch)*: Van boven naar beneden is de laagopbouw als volgt. De toplaag is de bouwvoor (bruinigrijze, matig siltige, zwak humeuze stevige klei) met een dikte van 0,25 tot 0,50 m. In de boringen 19, 21, 24, 25 en 28 is onder de bouwvoor een kleilaag (matig siltige, matig stevige, grijze klei) aangetroffen met een dikte van 0,45 tot 0,80 m, met daarin enkele fragmenten baksteenpuin. In boring 19 is plastic in deze laag aangetroffen. Deze laag heeft te maken met de voormalige boerderij die in deze hoek van het plangebied heeft bestaan. Gezien de aanwezigheid van plastic zullen er recent nog bodemingrepen hebben plaatsgevonden. Onder deze kleilaag en in de overige boringen direct onder de bouwvoor bevinden zich wadafzettingen (grijze tot lichtgrijze, zwak tot matig siltige, matig stevige klei met enkele zandlagen en schelpengruis). In de boringen 15 t/m 18, 20 en 22 t/m 32 is onder de wadafzettingen een veenlaag (zwak kleiig, bruin, veen) aangetroffen. In de boringen 16, 17 en 20 onder het veen en in de boringen 19 en 21 direct onder de wadafzettingen bevindt zich een pakket klei (zwak siltige, grijze, slappe klei met enkele veenlagen; zwak siltige, zwak humeuze, matig stevige blauwgrijze klei met veel veenlagen en kleiig, amorf veen). Onder het veen in boringen 15 en 22 t/m 32 en in de boringen 16, 17, 19 t/m 21 onder de klei met veenlagen bevindt zich een tweede pakket wad- en kwelder-afzettingen (sterk siltige, matig stevige blauwgrijze klei met sporen riet, overgaand in zwak siltige, blauwgrijze, slappe klei met schelpmateriaal). In de boringen 15 t/m 18, 20, 24 t/m 29, 31 en 32 bevindt zich onder het tweede pakket wadafzettingen een veenlaag (mineraalarm, donkerbruin, veraard veen). Onder de veenlaag in de boringen 18, 25, 27, 28 en 32 en

direct onder de wadafzettingen in de boringen 19, 21 en 22 is dekzand ondieper dan 3,5 m –Mv aangetroffen (bruin tot grijsgeel, zwak siltig, matig fijn zand). In de boringen 10 en 11 van het eerdere onderzoek (Jans, 2006) was ook al dekzand waargenomen. In het oostelijke deel van het plangebied ligt het dekzand dus hoger dan in het westen. Het hoogste punt t zich nabij boring 10: 2,3 m –Mv. Alleen hier is in het dekzand bodemvorming (podzolering) geconstateerd.

- *Archeologische indicatoren in boringen:* de fragmenten baksteenpuin in de boringen 19, 21, 24, 25 en 28 zijn afkomstig van de 17e eeuwse (of oudere) boerderij die in dit deel van het plangebied heeft gestaan. Zij worden verder niet archeologisch relevant geacht. In het dekzand zijn geen nieuwe archeologische indicatoren aangetroffen; de enige aanwijzing blijft dus het houtskoolbrokje dat tijdens het eerdere onderzoek in boring 10 is opgemerkt.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De bodem in het plangebied bestaat uit een bouwvoor op 2 pakketten wadafzettingen, die van elkaar gescheiden worden door een veenlaag. Onder het onderste pakket met wadafzettingen bevindt zich dekzand, of een veenlaag op dekzand. In de zuidoosthoek van het plangebied bevindt zich onder de bouwvoor een kleilaag met daarin enkele fragmenten baksteenpuin. Deze kleilaag heeft te maken met de voormalige boerderij die in deze hoek heeft gestaan. Het dekzand komt in het oostelijke deel van het plangebied omhoog. Alleen op het hoogste punt (boring 10 van het oude onderzoek) heeft zich in het dekzand een podzolbodem gevormd. Hierin is een brokje houtskool gevonden. Zekere aanwijzingen voor Steentijdbewoning (zoals vuurstenen afslagen) zijn niet aangetroffen.

Aanbevelingen

Voor de boerderij die aan de zuidoostzijde van het plangebied heeft gestaan, wordt de aanbeveling overgenomen van het voorgaande onderzoek. Het is aan de gemeente om te bepalen of hier archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk is. De provincie zal hier echter niet op toetsen.

Voor het overige deel van het plangebied wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen. De voorgenomen bodemingrepen kunnen hier vanuit archeologisch oogpunt zonder bezwaar worden uitgevoerd.

- *contactpersoon overheid:* dr. G.J. de Langen (provinciaal archeoloog Fryslân, tel 058-2925487).
- *contactpersoon RAAP:* drs. J.E.A. Jans (tel 0512-589140).

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Eekhoff, W.**, 1859. *Nieuwe atlas van de provincie Friesland*. Leeuwarden.
- Jans, J.E.A.**, 2006. Plangebied te Folsgeare en Gau, gemeente Wymbritseradiel; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend booronderzoek. *RAAP-notitie 1884*, RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Robas Producties**, 1990. *Historische Atlas Friesland. Chromotopografische Kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. Uitgeverij Robas Producties, Den Ijp.
- Schotanus à Sterringa, B.**, 1718. *Uitbeelding der Heerlijkheit Friesland; zoo in 't algemeen als in haare XXX bijzondere Grietenijen*. François Halma, Ljouwert (Facsimile-uitgave 1979).
- Stiboka**, 1974. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichtingen bij de kaartbladen 10 West Sneek en 10 Oost Sneek*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka**, 1982. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 10 Sneek (Gedeeltelijk)*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen / Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1992. *Grote Historische Provincie Atlas, schaal 1:25.000, Friesland 1853-1856*, Wolters-Noordhoff, Groningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

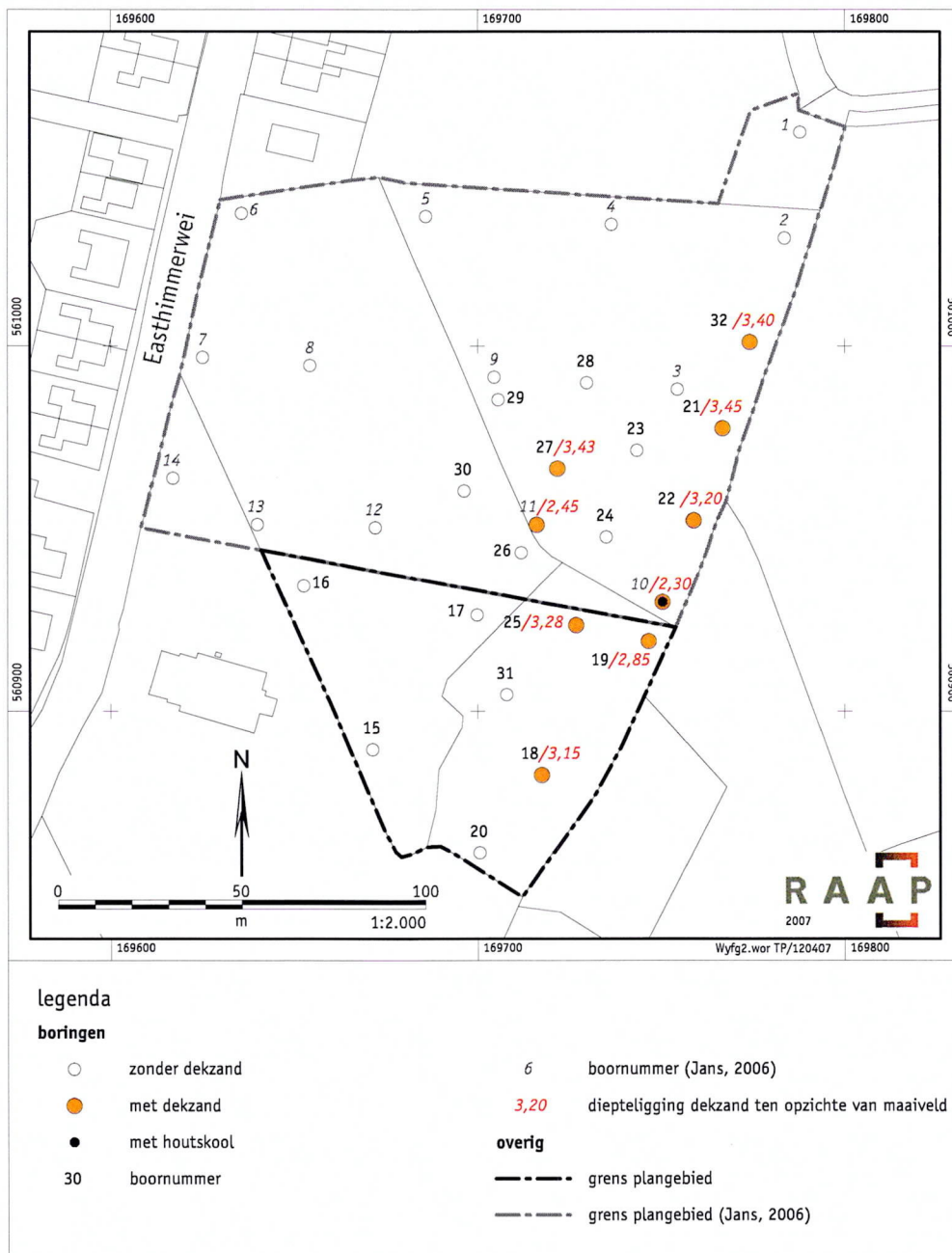
Figuur 1. Resultaten onderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe Steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden Steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude Steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

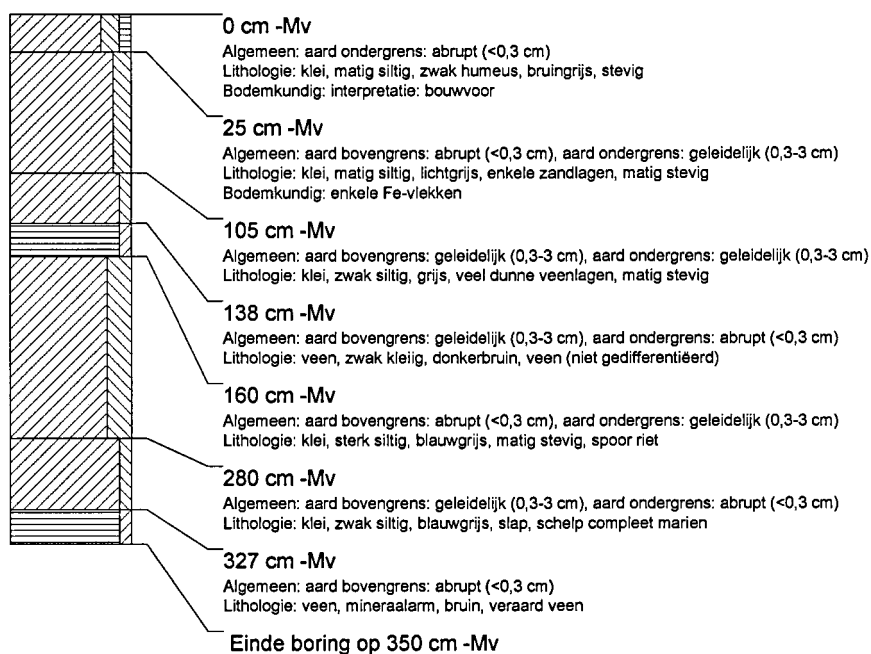

Figuur 1. Resultaten onderzoek

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

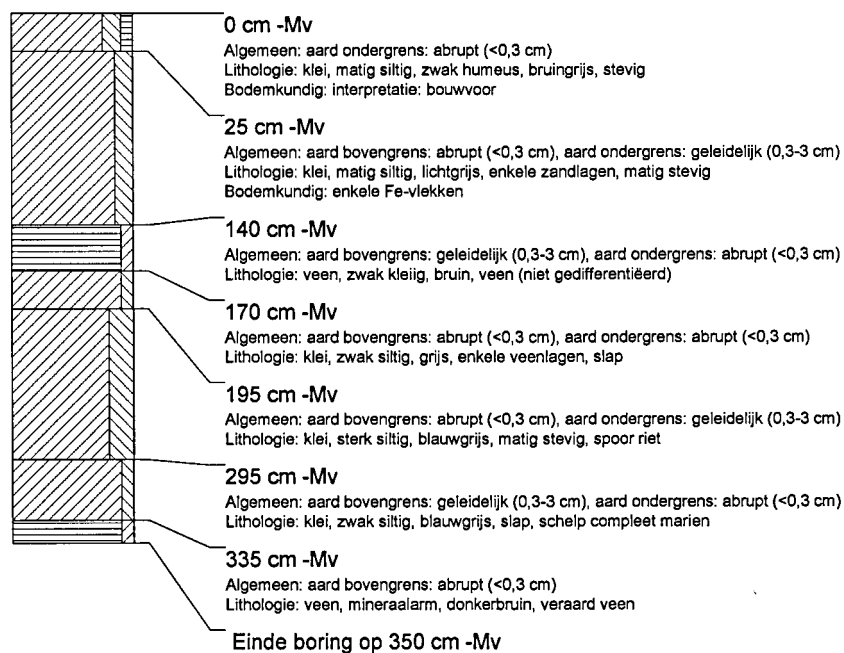
boring: WYFG2-15

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - karting, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

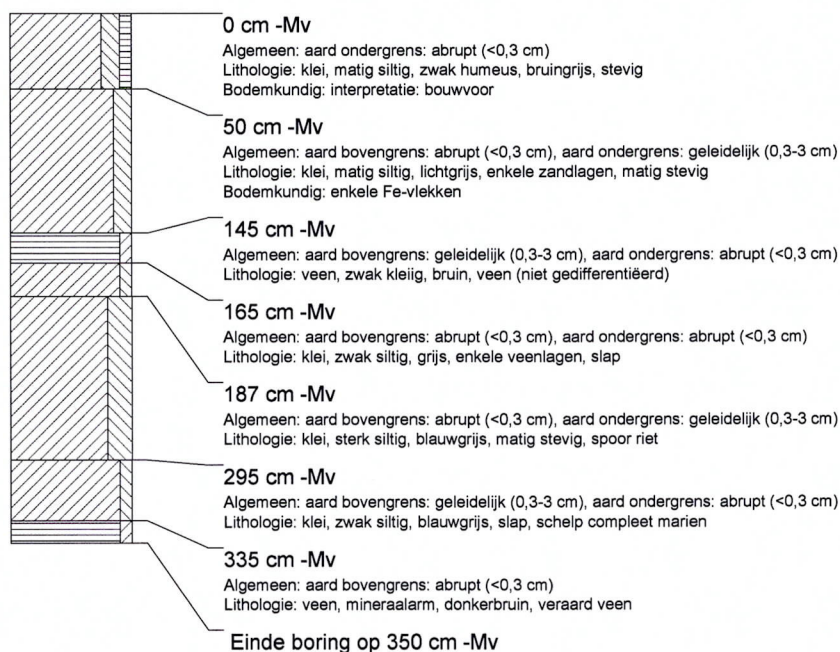
boring: WYFG2-16

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - karting, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

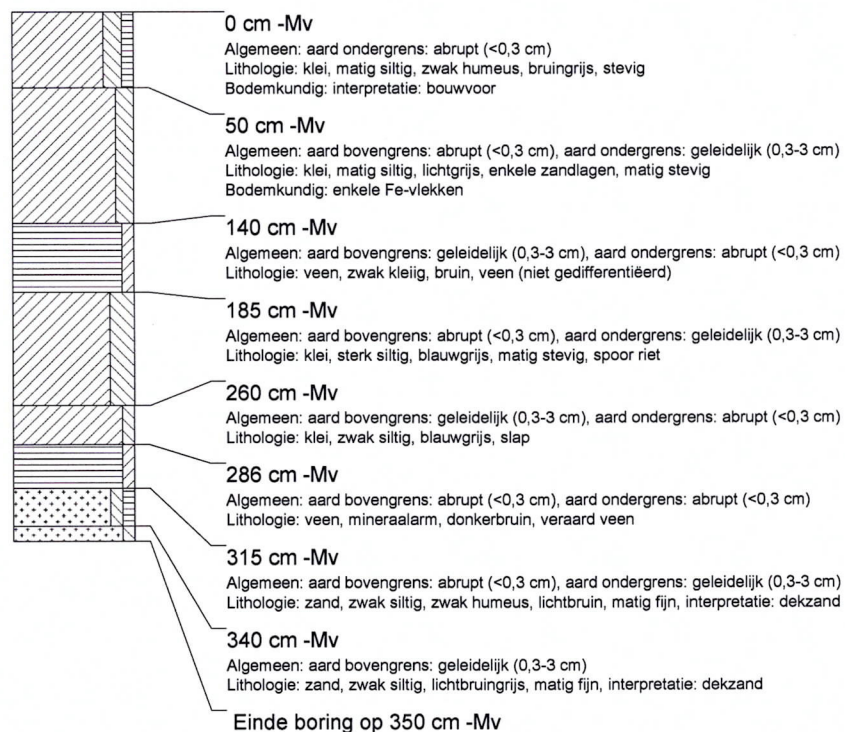
boring: WYFG2-17

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Folsigare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

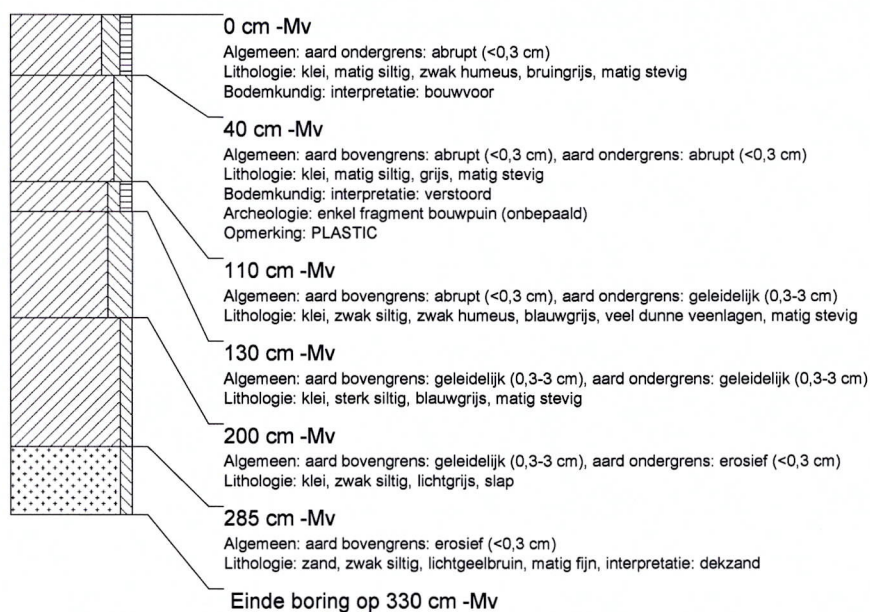
boring: WYFG2-18

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Folsigare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

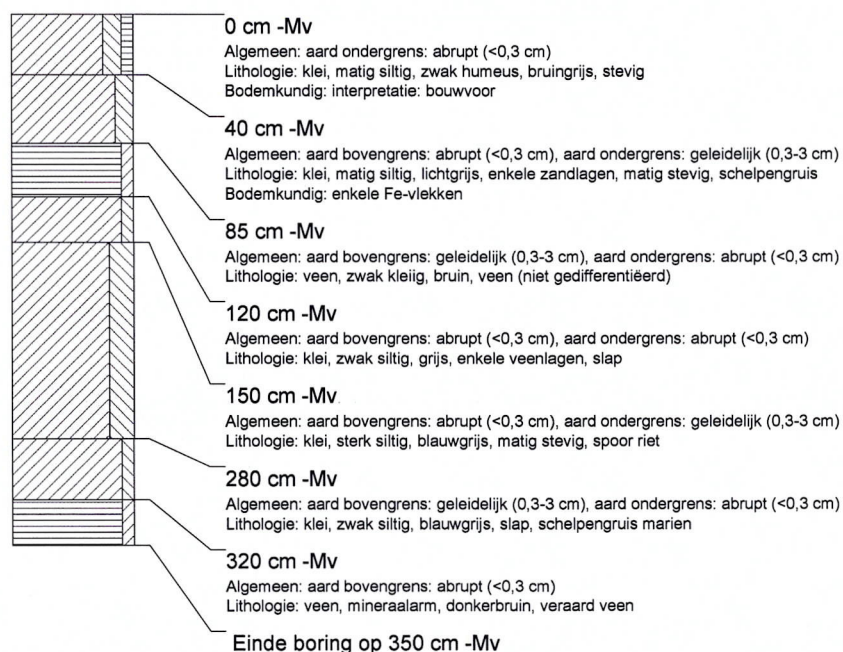
boring: WYFG2-19

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

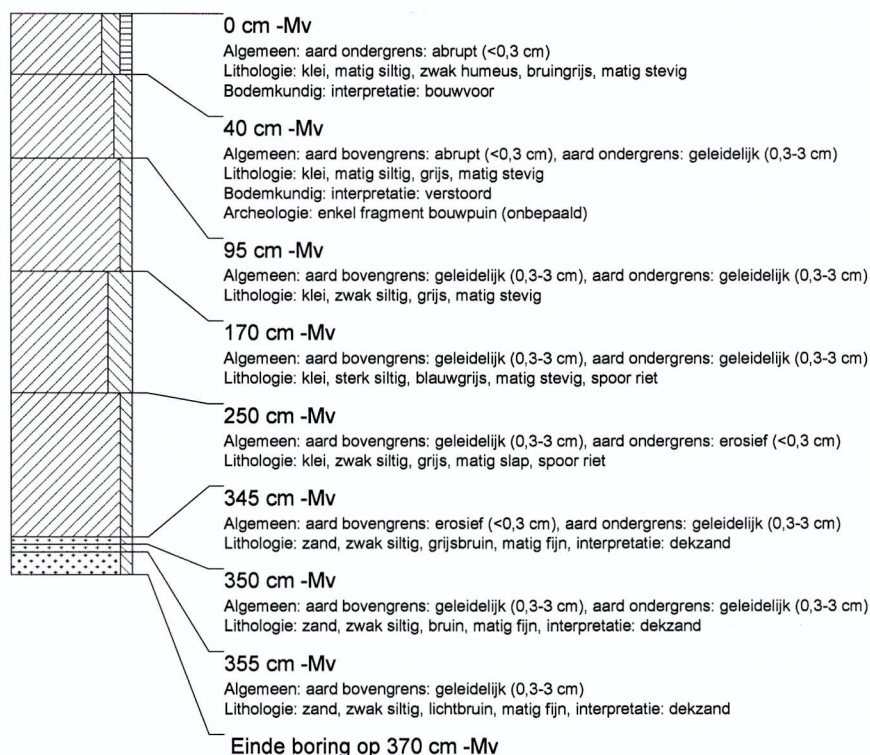
boring: WYFG2-20

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

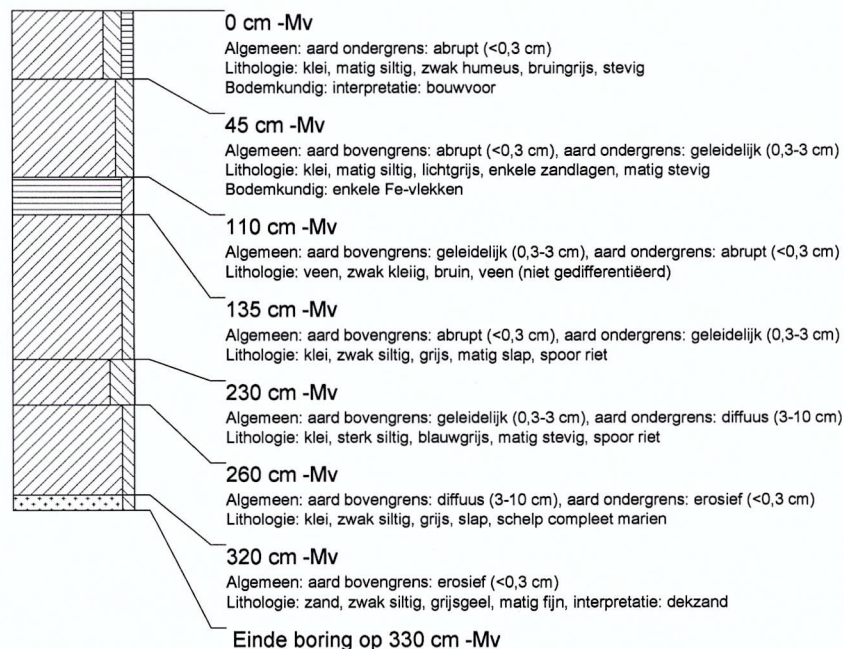
boring: WYFG2-21

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

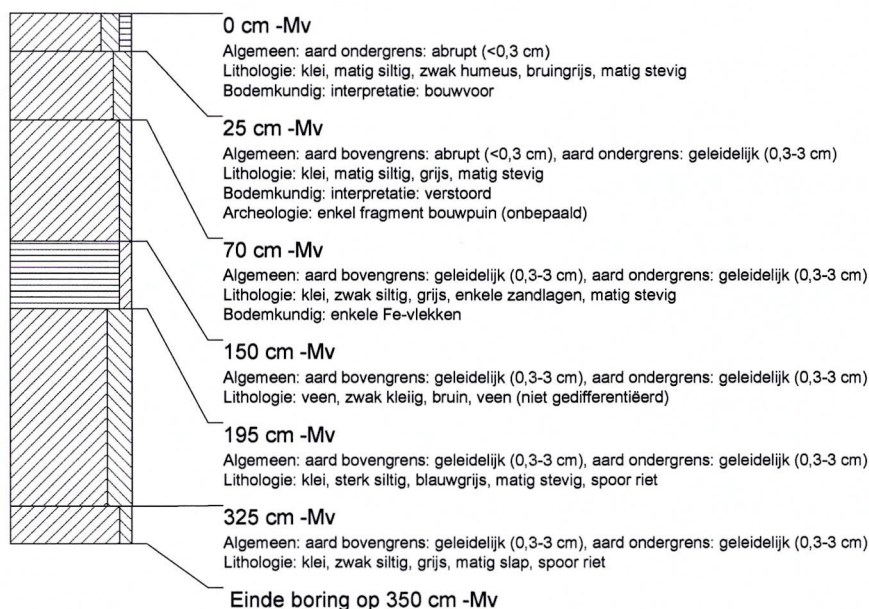
boring: WYFG2-22

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

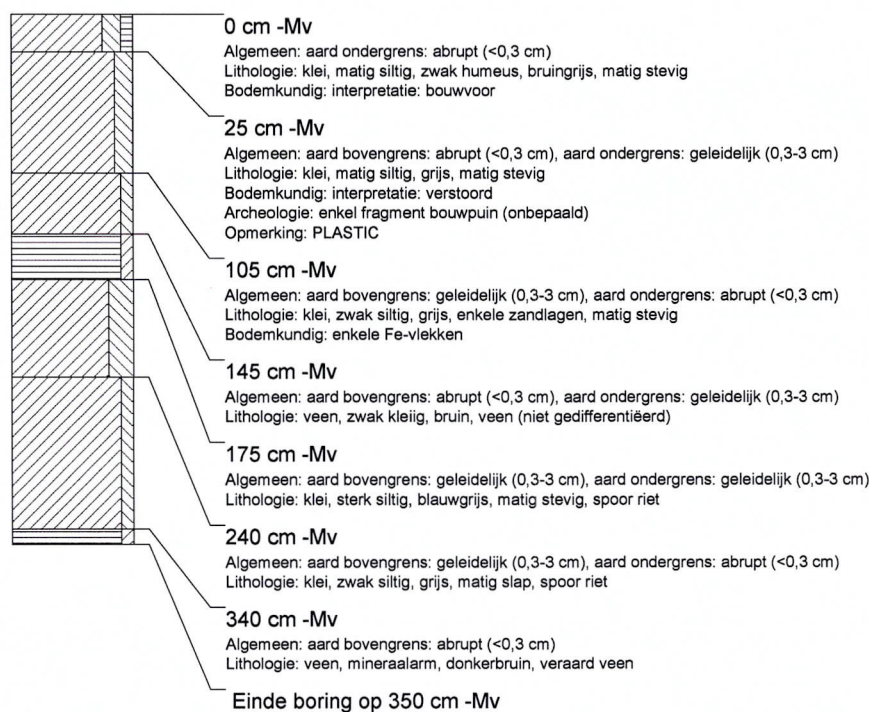
boring: WYFG2-23

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

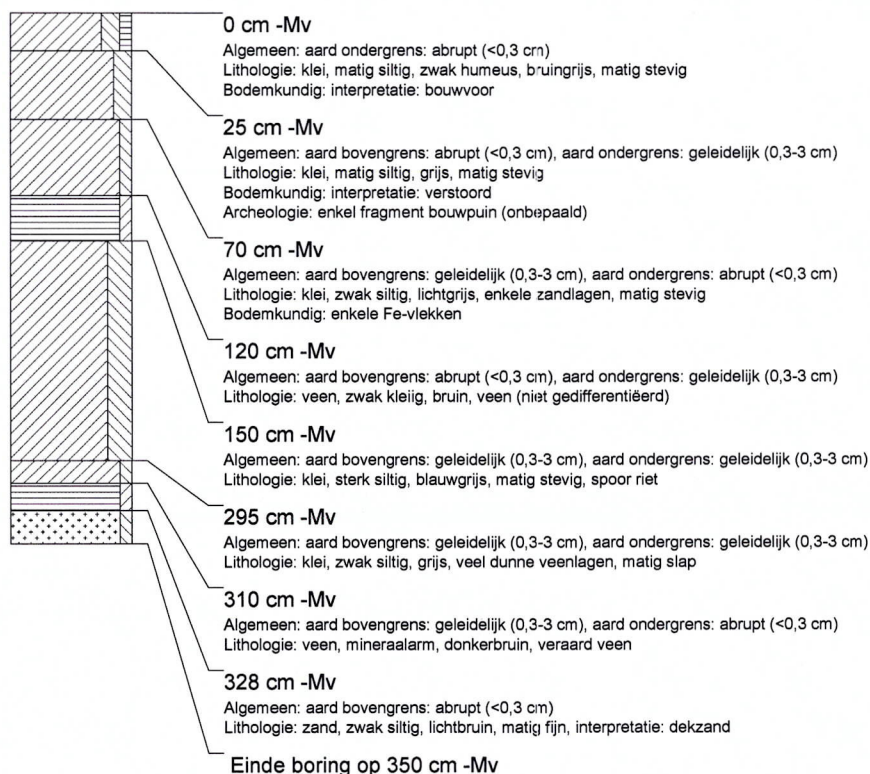
boring: WYFG2-24

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

boring: WYFG2-25

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - karting, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

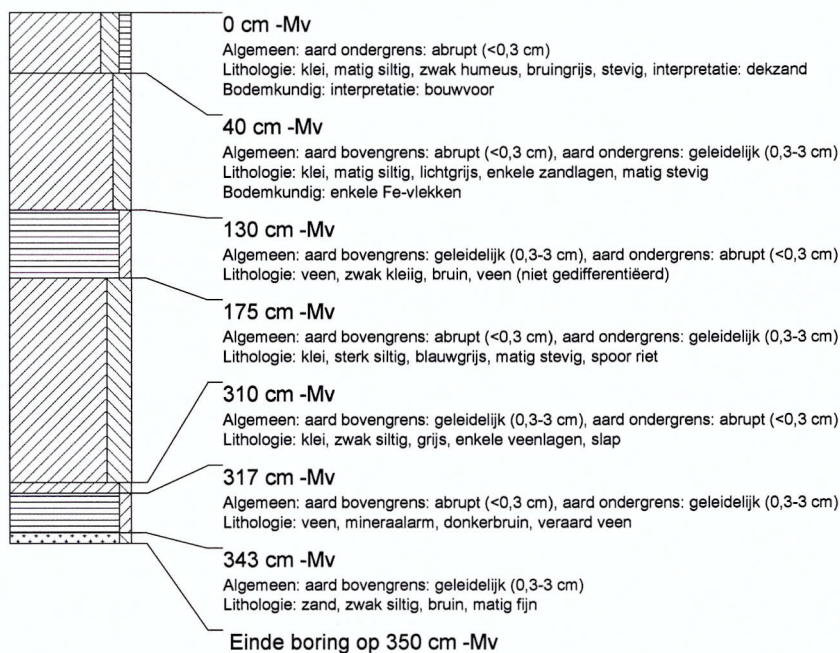
boring: WYFG2-26

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - karting, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

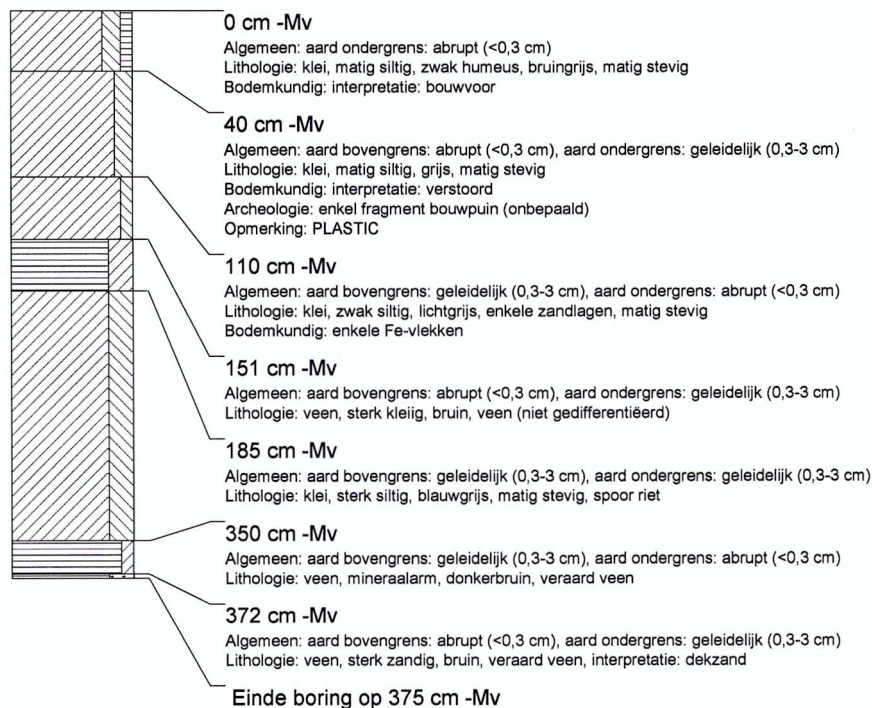
boring: WYFG2-27

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

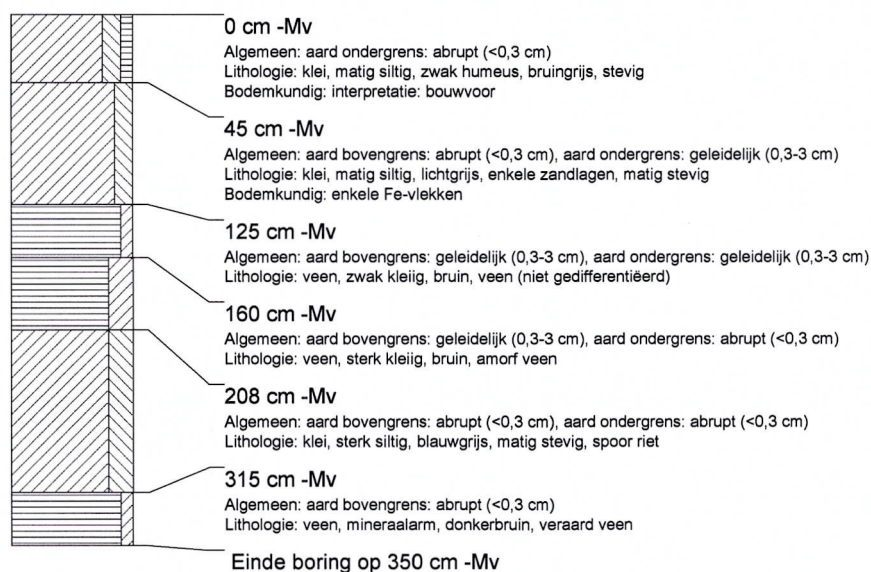
boring: WYFG2-28

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

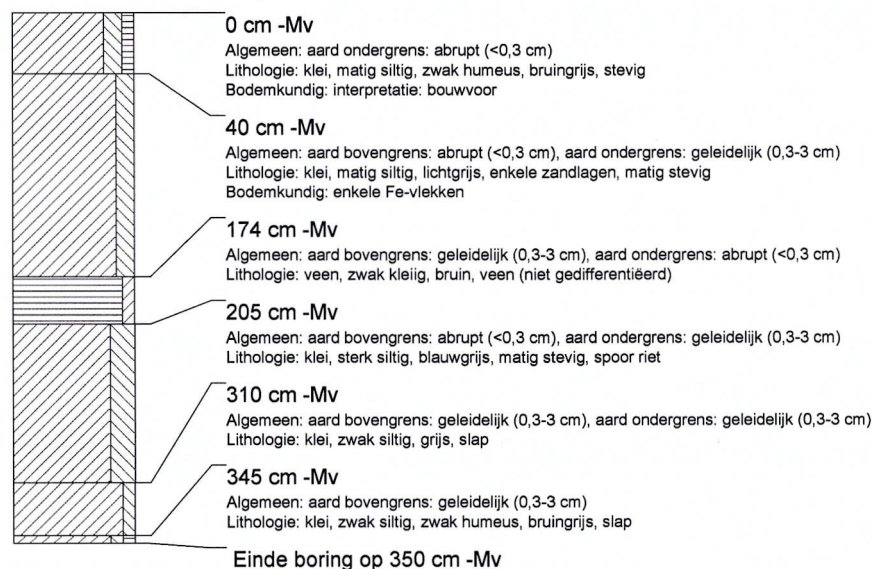
boring: WYFG2-29

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

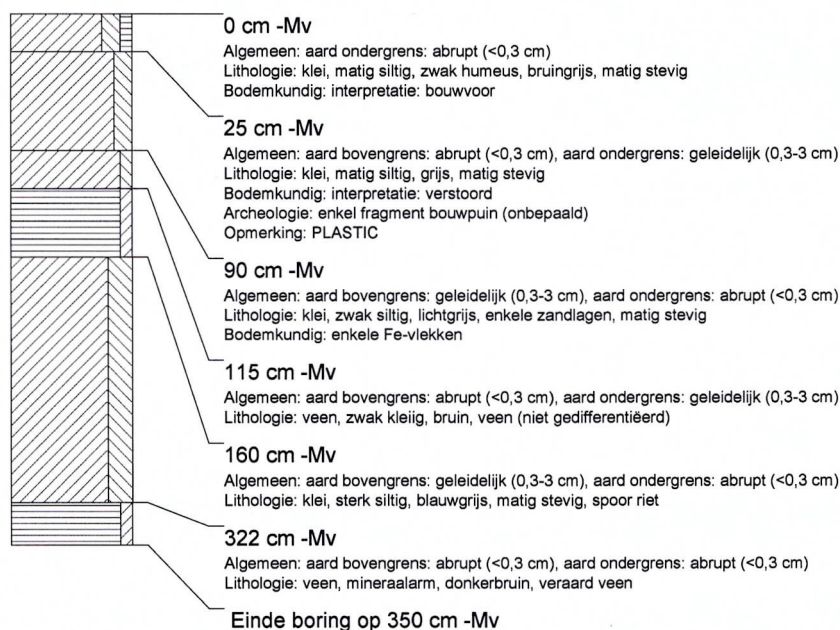
boring: WYFG2-30

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

boring: WYFG2-31

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

boring: WYFG2-32

beschrijver: BH/JJ, datum: 25-1-2007, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: akker, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Friesland, gemeente: Wymbritseradiel, plaatsnaam: Fols gare, opdrachtgever: BugelHajema Adviseurs, uitvoerder: RAAP Noord

